

ההגרי תורה

יו"ל ע"י חברת הוגרי תורה - ישבר באהליך דקהל חסידי מנובוקא בעלזא
בנשיאות ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א • ע"ש ולע"נ הגה"ח רבי ישבר דוב ענגלענדער זצ"ל

גליון תרח"י פר' מקץ תשפ"ד
מסכת זבחים קד: - קו.

עשולחן גבוה

אמרי קודש מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

לחם, התפלל יעקב אבינו שיהיו נשמרים מכ"מ שצריכים, כמ"כ היום אנו צריכין ובטוחים על תפילתו של יעקב אבינו שהתפלל ואל-ל שד-י יתן לכם רחמים שנוכה להינצל ממעשי מצרים כשיצאין לרחוב, ונוכל להחזיק א"ע בקדושה עד הגאולה.

הנה נמצאים כבר בזאת חנוכה, אין די אינטערשטע מינוטין, וזאת חנוכה הוא זמן פקידה השי"ת יעזור מ'זאל האבען געפועלט אלע'ס גוט'ס, ונוכה להתעוררות הניסים כמו שהי' בימים ההם, שהיום ג"כ בזמן הזה נוכה להינצל ממזימת היוונים ומטומאתם ולהתחזק באור התורה המאיר בימים אלו ביותר, ונוכה להשפעת הניסים שיהי' לבני" כל הצטרכותם בכ"מ ישועות ורפואות והשפעות טובות בגוף ובנפש ולברכת בני חיי ומזוני עדי נוכה בקרוב לאורו של משיח כדאי' שחנוכה הוא הכנה להגאולה שלימה שיהי' בקרוב מתוך חסדים ורחמים ומתוך נחת וכ"ט, לעכט לעכט.

ס"ג שב"ק פרשת מקץ
זאת חנוכה ב' טבת תש"ע

ויאמר אליהם ישראל אניהם אם כן איפוא זאת עשו קחו מזמרת הארץ בכליכם והורידו לאיש מנחה מעט צרי ומעט דבש נכאת ולט בטנים ושקדים, וכסף משנה קחו בידכם ואת הכסף המושב כפי אמתחתכם תשיבו בידכם אולי משנה הוא. ואת אחיכם קחו וקומו שובו אל האיש, ואל-ל שד-י יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין וגו'.

וברש"י ואל-ל שד-י, מעתה אינכם חסרים כלום אלא תפלה וכו', ובמדרש כאן מפרש יותר, אמר להם יעקב הרי הכסף והרי הדורון והרי בנימין, צריכין אתון למילתא אחר, אמרי ליה לצלותך אנו בעיין, אמר המשך בעמוד ח'

הכנה, לא רק לגלות מצרים אלא לכל הגליות התלוין ורמזים בארץ מצרים, ולכן ביקש בלשון רחמים, שענין רחמים הוא על כל צרה שלא תבא, שבכל הגליות כשהיו בני" נמצאין בצרה חלילה יעמוד להם תפלתו של יעקב להינצל בגלותם, וגם בתוך הגלות יעשה השי"ת עמנו נס, ולכן לא נכתב כאן מה שביקשו השבטים לצלותך אנו בעיין, שתפלה זו לא היתה שייך רק לגלות מצרים ולהתפלל על השבטים שינצלו מיוסף, אלא לכל הגליות שיהיו אח"כ.

ועפ"ז י"ל ג"כ מה שאומרים בנוסח ועל הניסים, ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, דאכן רחמים שייך לפני הצרה, ולא בעת צרתם, אלא דהתעוררות הנס היתה מכח תפלתו של יעקב אבינו שביקש ואל-ל שד-י יתן לכם רחמים לפני האיש, וכח תפלה זו שהתפלל יעקב לפני הצרה עמד לבני" בעת צרה זו, ואי בגמ' (בכורות ה) חייב אדם לומר בלשון רבו ולכן הזכיר התפלה בלשון זה כמו שהתפלל יעקב אבינו, ואל שד-י יתן לכם רחמים.

שמעתי מאבי ז"ל מה ששמעו מכ"ק דודי ז"ל מעשה שהי' אצל אא"ז מרן מהר"ש ז"ל בילדותו, שהי' מתמיד גדול והי' הולך לביהמ"ד ללמוד גם בלילות, שבביהמ"ד היו לו ספרים ומקום ללמוד, אולם בחנוכה כשרצה ללכת ללמוד לא נתן לו אביו ללכת לביהמ"ד, מפחד שחלילה יתחבר עם המשחקים בכ"מ דברים הן מה שמותר או בדברים האסורים חלילה, אבל מרוב חשק ואהבת התורה שהי' לו, הפציר מאוד באביו שיתן לו ללכת והבטיח שיקח לו נר וכשיכבה הנר יחזור לביתו, וכן נעתר לו אביו בידעו שבדאי לא יתעכב שם, והלך ללמוד אבל חזר רק לפנות בוקר, שנעשה לו נס, והנר דלק כל הלילה, ואביו גער בו על זאת ועוד הוסיף לענשו, כי לא ידע שרק עכשיו נכבה לו הנר ולא שם לב בכלל שכבר עבר הלילה, וקני ז"ל הוסיף ע"ז, שאא"ז ז"ל עסק בסוגיא דכבתה זקוק לה, ונעשה לו נס שכבתה אין זקוק לה, ע"כ.

ורואים עכ"פ מזה שלפעמים אפי' כשהולכים ללמוד לביהמ"ד צריכים שמירה להינצל, ובודאי היום כאשר הולכים ברחוב ובפרט אלו שמוכרחים לצאת לשוק להביא טרף ופרנסה לביתם, צריכים שמירה יתירה, שהרחובות מלאים ממעשי מצרים, וכמו אז כשהלכו השבטים למצרים לפרנסתם, לשבר

וא-ל שד-י יתן לכם רחמים לפני האיש ושלח לכם את אחיכם אחר ואת בנימין וגו' (מג, יד).

ובמדרש אי' אמר להם [יעקב] הרי הכסף והרי הדורון והרי אחיכם, צריכין אתון מלתא אחר, אמרי ליה צלותך אנו בעיין, אמר להון אם צלותי אתון בעיין, ואל-ל שד-י יתן לכם רחמים וגו', וילה"ב למה לא נזכר ענין זה בפסוק, שביקשו מיעקב להתפלל עליהם, ומהו ענין התפלה כאן, וכן ילה"ב שהזכיר לשון רחמים דייקא, וכמ"כ בועל הניסים אומרים ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, דא' (תוס' ישנים ר"ה י): שמדת הרחמים הוא לעורר ולבקש על כל צרה שלא תבא, אבל בעת צרה חלילה יש לבקש בלשון חנון [כמ"ש (ישעי' ל, יט) חנון יחנך לקול זעקן] ואי"כ ילה"ב למה אומרים ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, וי"ל בהקדם דברי דודי ז"ל בשם זקני ז"ל שפי' ענין התפלה שביקשו מיעקב עפמ"ד שהאבות הק' זכו לקדושת ביהמ"ק אצל אברהם כתוב בהר ה' יראה (כב, יד), ואצל יצחק כתוב ויצא יצחק לשוח בשדה (כד, טג), שהי' זה הר המור, ויעקב אבינו זכה ג"כ לקדושת ביהמ"ק אלא שלא במקומה כמ"ד (רש"י כח, יז) שהלך עד חרן ואמר אפשר שעברתי במקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי, יהיב דעתי' למיהדר וקפצה לו הארץ, ונעקר הר המור' ממקומו ובא עד בית א-ל ושמע זכה לקדושת ביהמ"ק, ואמר זקני ז"ל הענין בזה, דבא לרמוז שיעקב אבינו עשה הכנה לבני" לתמיד גם בזמן שלא יהי' ביהמ"ק קיים יוכלו לזכות למעין קדושת ביהמ"ק שלא שמקומה כמ"ש ואהי' להם למקדש מעט (חזקאל יא, טז), ודרשינן בגמ' (מגילה כט) אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל, שבכ"מ שבני" מתאספין ועוסקין בתורת'ם זוכים למקדש מעט למעין קדושת ביהמ"ק וזהו מכח ההכנה של יעקב אבינו, ובהו פי' דודי ז"ל ענין התפלה שביקשו כאן מיעקב אביהם, דכיון שמירידתם למצרים השתלשלה גלות מצרים לכן הצריכו לתפלתו של יעקב שבכח הכנתו יש לבני" קיום בזמן הגלות, אד"ק ז"ל.

הנה אי' דגלות מצרים כולל כל הגליות וגאולת מצרים כולל כל הגאולות וקני ז"ל נתן רמז לזה דממצרים יצאו כמה פעמים, כנגד כל הגאולות שיהיו אח"כ. ובהו י"ל ענין התפלה שהיתה כאן, שתפלה זו של יעקב אבינו היתה

סדר הלימוד לשבוע הבעל"ט	מסכת זבחים עמוד ליום	שו"ע הרב או"ח סימן קכד
יום	דף	סעיף
א	קו:	ח
ב	קז.	ט
ג	קז:	י
ד	קח.	יא
ה	קח:	יב
ע"ש / וש"ק	חזרה	חזרה

עשולחן גבוה

אמרי קודש מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

חנוכה דהאי שתא

הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים ועל הנפלאות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותנו בימים ההם בזמן הזה על ידי כהניך הקדושים, [ובחיבור אי' הנוסח כהניך הקדושים והטהורים].

וראיתי מכ"ק דודי (מרן מהר"א ז"ע) ז"ל להבין למה היה הנס דווקא ע"י כהניך הקדושים, ואמר בשם כ"ק זקני (מרן מהר"ד ז"ע) ז"ל דאי' בב"ח (סי' עת"ר) שהרשעים נתנו עיניהם במנורה ואמרו שכל זמן שהמנורה דולקת בביהמ"ק לא יוכלו להכניע את בני ישראל, ואמר כ"ק זקני ז"ל הענין בזה דאי' שהמנורה מרמז על אור וחכמת התורה, ולכן רצו היוונים לבטל הדלקת המנורה שע"י ז' שיבטלו את בני ישראל מהתורה יוכלו להכניע את בני ישראל שהתורה מכנעת אותם. ובזה פי' כ"ק דודי ז"ל מה שהיה ניצוח המלחמה דווקא על ידי הכהנים, הדכהנים הם מארי דאורייתא כדכ' (מלאכי ב. ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת תורה יבקשו מפייה, ולזה היה כל הנהגת הנסים על ידי הכהנים, שהגין עליהם כח התורה, שיוכלו לנצח הרשעים.

ואפשר לומר בעוד אופן דיש ספר מרבי אברהם אזולאי זקינו של החיד"א הספר נקרא בעלי ברית אברם, ומביא שם בשם המדרש (שמ"ר לו, א) למה נמשלו ישראל לזית, מה זית חובטין אותו וכו' אף ישראל על ידי יסורים הם באים לתכלית, ועוד אי' מה זית אינו מתערב עם מתערבים אחרים אף בני ישראל קדושים אין מתערבים עם הטמאים, מה שמן תמיד צף למעלה אף ישראל כ' (דברים כח, א) ונתנך ה"א עליון, ומבאר שם דאף שבני ישראל נמשלו לעוד אילנות ופירות, אבל עיקר מעלתם של בני ישראל הוא במה שהם דומים לזית, שאין מתערבים עם הטמאים ונשארים בקדושתה ובטהרה, וכל שאר המעלות שיש לבני ישראל נמשכים מכח מה שהם דומים לזית שיש להם ייחוס שאין מתערבים עם הטמאים.

ובזה אפשר לומר הענין שהיה כאן דווקא על ידי כהניך הקדושים, שהכהנים יש להם ייחוס כהונה, וזה מרמז על קדושתם וייחוסם של בני ישראל שאין מתערבים עם הגויים, והרמז בזה שכל עניני המלחמה היו ע"י הכהנים הקדושים והטהורים, שלא נתערבו עם הטמאים, שטהרה אינו מתערב עם טומאה, כמו שהשמן אינו מתערב עם שאר המשקים, וממילא היה צריך להיות הנס וכל עניני המלחמה ע"י הכהנים לרמז שכל הכח של בני ישראל הוא הייחוס כהניך הקדושים והטהורים.

יעזור השי"ת דהנה מתקיים מה זית חובטין אותו וכו' שבנ"י עוברים יסורים תמיד ובפרט עתה, ואי"כ יכולים לקוות ג"כ שיקויים מה זית צף למעלה כך יעזור השי"ת שיקויים בנו ונתנך

ה"א עליון, ואי' דנר חנוכה הוא התנוצצות אורו של משית, יעזור השי"ת שזוכה לאורו של משיח לגאולה העתידה מתוך נחת וכל טוב. ליל א' חנוכה

אומרים בו על הנסים, ואח"כ באו בניך לדביר ביתך ופינו את היכלך וטיהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך

ואמר כ"ק זקני (מרן מהר"ד ז"ע) ז"ל דצריך להבין שהרי נרות המנורה הדליקו בהיכל, ומהו והדליקו נרות בחצרות קדשך, ואמר עפמ"ד בספה"ק עבודת ישראל מהמגיד מקאנוני ז"ע בשם המגיד הגדול ממעזריטש ז"ע על מה דאי' בגמ' (יומא ע"א) במעשה דשמעי' ואבטליון שהכהן גדול אמר להם ייתון בני עממיא לשלם, והם אמרו לו ו ייתון בני עממיא לשלם דעבדין עובדא דאהרן, ודקדק המגיד הגדול ממעזריטש ז"ע דהרי שמעיה אבטליון היו גרי צדק ומה שייך בהם דעבדין עובדא דאהרן, אלא ששמעיה ואבטליון שהיו צדיקי הדור, סייעו בכח צדקתם לכהן גדול בעבודתו לפני ולפני אף שהם עמדו בעזרה, וזהו הכוונה דעבדין עובדא דאהרן, ובה פי' כ"ק זקני ז"ל והדליקו נרות בחצרות קדשך, דאין הכי נמי שאת המנורה הדליקו בהיכל, אבל בחוץ בחצרות קדשך עמדו ישראל הצדיקים ש שבכוחם ובזכותם סייעו לכהנים ונמצא הפך שמן ויכלו להדליק המנורה, ונעשה להם נס שדלק השמן לשמונה ימים, ע"כ.

הנה ידוע הסיפור מה שהיה אצל כ"ק אי"ז ז"ל מרן מהר"ש ז"ע שבצעירותו נשאר פעם ללמוד כל הלילה בביהמ"ה, והנר נשאר דלוק כל הלילה בדרך נס, [וכעין זה יש סיפורים על עוד צדיקים] ויש לומר שמה שהצדיקים זכו לנסים כאלו, שהנר נשאר דלוק, הכל נמשך ממה שהיה אז בנר חנוכה שהיה נס של פך שמן שדלק לשמונה ימים, שהצדיקים שהיו באותו הדור הם עשו הכנה שיהיה נמשך נסים מעין אלו בכל דור ודור.

ובזה יש לומר ואח"כ באו בניך לדביר ביתך וכו' בנס של חנוכה, ועי"ז נמשך והדליקו נרות בחצרות קדשך, שגם בדורות הבאים יתגלו נסים כאלה לצדיקים, שידלקו בחצרותיהם הנרות כל הלילה שלא בדרך הטבע, מעין הנסים מה שהיה אז, וזה אפשר לומר ג"כ ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים, שמה שנותר בקנקנים אז בימי החשמונאים דרך נס ונשאר מפך השמן, מזה נעשה נס לשושנים הצדיקים בכל דור שיתעורר עליהם הנהגת הנסים ויהיה נמשך בכל דור ודור ענין הנס דחנוכה.

והנה חנוכה הוא זמן של התעוררות הנסים, כמו שאומרים ועל הנסים ועל הפורקן וכו'

ועל המלחמות, שאז היה הנהגת הנסים והיה ענין ניצוח מלחמה, ואנו ג"כ נמצאים בזמן כזה שצריכים שיימשך עלינו גם היום ענין הנהגת הנסים כמו שהיו אז נסים ונפלאות, וכמו שהיה אז ענין ניצוח המלחמה נזכה גם היום לניצוח המלחמה, שבכל דור ודור מתעוררת שוב הנסים כמו שהיה בימים ההם בזמן הזה, יעזור השי"ת שזוכה לרחמים וחסדים נחת וכל טוב. לעכט לעכט.

ס"ג שב"ק פר' וישב שבת חנוכה

הנרות הללו אנו מדליקין על הנסים ועל הנפלאות ועל התשועות ועל המלחמות שעשית לאבותנו בימים ההם בזמן הזה על ידי כהניך הקדושים, [ובחיבור אי' הנוסח כהניך הקדושים והטהורים].

וכבר אמרנו בשבוע שעעל"ט, להבין למה היה הנהגת הנסים וניצוח המלחמה דווקא ע"י כהניך הקדושים, ואמר כ"ק דודי (מרן מהר"א ז"ע) ז"ל בשם כ"ק זקני (מרן מהר"ד ז"ע) ז"ל דאי' בב"ח (סי' עת"ר) שהרשעים אמרו שכל זמן שהמנורה דולקת אין אנו יכולין להם, שלא יוכלו להכניע את בני ישראל, ולכן טימאו כל השמנים שלא יוכלו להדליק את המנורה, דאמר כ"ק זק' ז"ל הענין בזה כיון שהמנורה מרמז על התורה, ועל ידי התורה נכנעו הרשעים לפני בניי, ולכן טימאו היוונים כל השמנים. וכ"ק דודי ז"ל אמר דלכן היה ניצוח המלחמה דווקא ע"י הכהנים, כיון שהכהנים הם מארי דאורייתא כדכ' (מלאכי ב. ז) כי שפתי כהן ישמרו דעת תורה יבקשו מפייה, וזהו על ידי כהניך הקדושים, שהם מארי דאורייתא, שע"י כח התורה שהגין עליהם זכו לניצוח המלחמה ולהנהגת הנסים.

ואפשר לומר עוד דראיתי בשם אדם חשוב על מה שאומרים ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם וכו' נתת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים, דיש להבין שגבורים ביד חלשים הוא רבותא ורבים ביד מעטים הוא ג"כ רבותא, אבל טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים מה הרבותא בזה, אלא הכוונה הוא שהשי"ת העמיד את בני ישראל לעומת הטמאים, ולעומתם היו בני ישראל נחשבים טהורים, וכמו כן העמיד השי"ת את בני ישראל לעומת הרשעים, ולעומתם היו בני ישראל צדיקים, ועל ידי כן היו ראויים להנהגת הנסים.

ובזה אפשר לומר כאן ג"כ הכוונה דהנה בבני ישראל יש כהנים לויים וישראלים, ואף דאי' (רש"י דברים כו, ג) אין לך אלא כהן שבימך, עכ"ז יש להכהנים מעלה יתירה מלויים וישראלים, ורצה השי"ת להעמיד את הרשעים דווקא לעומת הכהנים, שע"י יהיו בוודאי בני

ישראל בתכלית השלימות, ויהיו ראויים ביותר להנהגת הנסים, ולכן נסבב שכל הנצחון והנהגת הנסים היו על ידי הכהנים, כיון שהם בוודאי בתכלית השלימות לעומת הרשעים.

והנה היום הוא ג"כ כך שיש בין בני ישראל ערליכע אידען כהנים לויים וישראלים, ובני ישראל צריכים ישועות, ובוודאי לעומת הרשעים ואומות העולם בני ישראל הם בתכלית השלימות, וממילא יכולים לבקש שכמו שעשה לאבותנו בימים ההם, יעשה עמנו גם היום בזמן הזה הנהגת הנסים ונצחון המלחמה ויימשך עלינו ואתה ברחמיך הרבים רחמים וחסדים נחת וכל טוב.

ליל ד' החנוכה

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם.

ראיתי מכ"ק דודי (מ"ן מהר"א ז"ל) ז"ל בשם **כ"ק זקני** (מ"ן מהר"ד ז"ל) ז"ל להבין הלשון ואתה ברחמיך הרבים, והנה בתוס' בר"ה [בתוספות ישנים] איתא דרחום הוא על כל צרה שלא תבוא, אבל בעת צרה שייך יותר הלשון חנון, כדכ' חנון יחנך לקול זעקו, וא"כ כאן שבנ"י היו בעת צרה שייך יותר הלשון חנון, ומהו ברחמיך הרבים, ואמר כ"ק זקני ז"ל שמרמזו כאן על לעתיד לבוא, כיון דא"י שנרות חנוכה מרמזו על אור הגאולה, וזה על כל צרה שלא תבוא, וממילא שייך הלשון ואתה ברחמיך הרבים, כיון דקאי על לעתיד לבוא.

ואפשר לומר עוד דהרה"ק מסקווירא זצוק"ל היה אומר בשם צדיקים, מה שראים שחנוכה שונה מפורים, דאף שבחנוכה יש ג"כ שמחה, אבל אינו כמו השמחה בפורים, שהוא שמחה גדולה ובשלימות, ומהו הענין בזה, אלא שבחנוכה באמת היה נסים גדולים, אבל היו גם מבני ישראל שניזוקים, וממילא אין השמחה בשלימות, משא"כ בפורים לא ניזוק שום יהודי ולכן השמחה גדולה מאוד.

ובזה אפשר לומר ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, שבנס חנוכה עצמה היה שני ענינים א' הענין של המלחמה וזה היה בעת צרתם, אבל ברחמיך הרבים היה על שלא יהיה ניזוק שום יהודי, וזה היה באופן על צרה שלא תבוא.

והנה נמצאים בזמן כזה שעת צרה ליעקב, שיש מבני ישראל שנמצאים במקום סכנה, וצריך לבקש שכמו שהיה אז ניצוח המלחמה יתעורר גם היום ניצוח המלחמה, אבל העיקר הוא ואתה ברחמיך הרבים, לבקש ששום יהודי לא יהיה ניזוק, ויעזור השי"ת שיהיה נמשך עלינו רחמים וחסדים ואתה ברחמיך הרבים, וכמו שאמרנו שנה חנוכה הוא רמז על אור הגאולה, יעזור השי"ת שיהיה נמשך עלינו אור הגאולה, והכל מתוך רחמים וחסדים, שיהיה נמשך שמירה עליונה לבני ישראל באר"י ובחול"ל, על כל בני ישראל ובפרט על עורכי המלחמה, שיהיו ניצולין מכל מה שצריך ונשמרים מכל מה שצריך מתוך נחת וכ"ט.

ליל ה' החנוכה

העולם דן בקושיית הבית יוסף שהרי בלילה הראשונה היה להם שמן וא"כ מה היה הנס, ואמר כ"ק דודי (מ"ן מהר"א ז"ל) ז"ל בשם כ"ק זקני (מ"ן מהר"ד ז"ל) ז"ל ע"פ מה דא"י בספר פני יהושע [דבריו בוודאי ידועים לכל], שהקשה למה בכלל היה צריך להנס, הרי טומאה

הותרה בציבור, וא"כ לא היה צריך שמן טהור, ומתוך הפנ"י שהקב"ה רצה להראות חביבות לבני ישראל, שיוכלו לקיים המצוה בשלימות ובטהרה, ואמר כ"ק זקני ז"ל דבזה מתורץ קושיית הב"י, דעצם זה שמצאו פך שמן טהור היה נס, ובוזה פ"י כ"ק זקני ז"ל ומנוטר קנקנים נעשה נס לשושנים בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים, היינו שמוה שנשאר בכל לילה שמן בקנקני המנורה, הבינו בני בינה שמה שמצאו בלילה ראשונה פך שמן טהור, היה ג"כ בדרך נס, ולכן ימי שמונה דייקא קבעו שיר ורננים.

ואפשר לומר בזה האופן קצת אחרת, דהנה מדקדקים על ענין המהדרין, למה דווקא בחנוכה יש ענין של המהדרין, וראיתי מביאים בשם קדמון שבאמת בשעת הנס היו יכולים למצוא כמה וכמה היתרים להדליק המנורה, אלא שבני ישראל רצו להדליק המנורה בטהרה יתירה והחמירו על עצמם להדליק בהידור, ולכן יש ענין המהדרין בנרות חנוכה, וראיתי בשם כ"ק זקני ז"ל שאמר הענין בזה דא"י שמצאו פך שמן בחותמו של כה"ג, ובאמת צריך להבין מהיכן היה פך שמן בחותמו של כהן גדול, אלא שכהן גדול זה היה מקריב בכל יום מנחת חביתין, והכין לעצמו שמן מהודר כתית למאור שראוי למנורה, וזהו השמן שמצאו, ומזה נמשך ענין המהדרין בנר חנוכה.

ועפ"ז יש לומר ענין הנס בלילה ראשונה, שעצם זה שמצאו פך שמן שהכהן גדול היה מהדר בעצמו עבור המנחה שלו, זה היה שלא כדרך הטבע, וממילא ימי שמונה קבעו שיר ורננים.

והנה בכל זמן מתעוררים הנסים וכל הענינים שהיו אז גם היום, והנה בני ישראל מקיימים גם היום ענין נר חנוכה בהידור מצוה, ולא רק אלו שמדליקים בחוץ שאולי זה אינו כ"כ רבותא, אלא שראויים שאפילו מי שמדליק בפנים לוקח לעצמו שמן מהודר כתית למאור, ועוד הידורים כמו המהדרין מן המהדרין, אפילו ביצעא שמדליק בבית, ומקיימים בזה מה שאומרים בכל יום לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי, בגלוי אינו כ"כ רבותא, אלא אפילו בסתר כל אחד מקיים ענין המהדרין, וממילא יהי רצון שיתעורר עלינו מן השמים הנסים שיהיו בסתר ובגלוי, ונזכה להתגלות הנסים בפועל ממש, שבנ"י יושעו בכל מה שצריכים ולהישמר מכל מה שצריכים, בני ישראל צריכים ישועת הן באר"י והן בחול"ל ואלו שנמצאים במקומות כאלו כמו עורכי המלחמה, שצריכים בוודאי ישועות, של"ע נופלים קרבנות בכל יום ומן השמים ירחמו, ויהודים מוסרים נפשם וצריכים ישועות גדולות, להינצל מהכל, ובזכות של נרות חנוכה שמרמזו על אור הגאולה נזכה להינצל מכל מה שצריך לינצל ולהישמר מכל מה שצריך להישמר עד שיעזור השי"ת שנזכה לאור הגאולה בפועל ממש, לא רק בסתר אלא גם בגלוי מתוך נחת וכל טוב.

ליל ו' החנוכה

אי' בגמ' מאי חנוכה דת"ר כ"ה בכסליו יומי חנוכה תמניא אינון דלא למספר בהון ודלא להתענות בהון שכשנכנסו יוונים להיכל טימאו כל השמנים שבהיכל, וכשנברה מלכות בית חשמונאים ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא

היה בו אלא להדליק יום אחד ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאו ימים טובים בחלל והודא.

ומיד צריך להבין כיון שמצאו הפך שמן הרי היה להם שמן ליום הראשון, וא"כ מהו הענין שקבעו שמונה ימים, כמו שהקשה הבית יוסף, גם צריך להבין מה דא"י שמצאו פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, מה רוצה הגמרא להשיענו שהיה מונח בחותמו של כה"ג, ובפשטות דכך הוה מעשה, אבל אפשר לומר בדרך רמז הענין בזה. הנה בשבוע זה יחול היו"ד של זקנינו הרה"ק רבי אהרן טייטבער זי"ע, שהיה נכד של הבעשט"ק בנו של רבי צבי בן הבעש"ט הק' זי"ע, רבי אהרן זי"ע היה גר בעיר טייטוב והיה שורה אצלו דחקות גדול, פעם אחת כשגברה עליו הדחקות, וקשה כח הסבל, נעמד בביהמ"ד [על הבימה או על מקומו] ואמר, היתכן יש איתכם כאן נכד להבעשט"ק, ואף אחד לא שת לבו אליו, אבל מיד אח"כ התבונן מה עשה והתחרט על כך, וניגש למוזהו והתפלל שיעזור השי"ת שכל מי שהיה נוכח שם בביהמ"ד ישכחו מה שאמר, וכך הוה ששכחו, והמצב אצלו נשאר כמו שהיה, וזה היה נס שהתפלל והעולם שכח, ובשם הרה"ק מרוזין זי"ע שפי" עפ"ז מה דכ' ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחוהו, דבאמת צלה"ב איך יתכן שיוסף ישום מבטחו על שר המשקים, אלא שזוהו מה שנאמר וישכחוהו, היינו שיוסף הצדיק עשה ששר המשקים ישכח מיד מה שביקש.

ובזה האופן אפשר לומר הכוונה כאן בדרך רמז דהנה היוונים הרשעים נכנסו לביהמ"ק וטימאו כל השמנים, והכהן הגדול הזה שבוודאי היה צדיק, נשא תפלה לשמים רבש"ע אם יטמאו כל השמנים, הרי לא יהיה איך להדליק את המנורה בביהמ"ק, וביקש שהשי"ת יגרום שהיוונים ישכחו מפך שמן זה שמונח בחותמו, ואכן השי"ת קיבל את תפלתו וזה היה נס ששכחו מפך שמן זה, שהרי בפשטות כיון שהיוונים חיפשו לטמא את כל השמנים, איך לא מצאו פך שמן זה, אלא שפך שמן זה שהיה מונח בחותמו של כהן גדול שכחו בדרך נס, ובוזה מתורץ ענין הנס שגם בלילה הראשון היה נס, שהדליקו מפך זה שהיוונים שכחו ממנו, וגם מה דא"י בגמ' שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, שקיבל השי"ת תפלתו של הכה"ג הזה, ופך השמן שלו נשאר טהור, ועי"ז הדליקו בלילה ראשונה, ואח"כ נעשה הנס שדלק לשמונה ימים.

והנה נמצאים בזמן שנעשה לבני ישראל נסים ונפלאות, א"כ צריך להתפלל ולבקש יחד כל בני"ה הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשית לאבותנו בימים ההם, כך יעשה עמנו השי"ת גם היום בזמן הזה נסים ונפלאות, בני ישראל צריכים רחמים וחסדים ושמירה עליונה, בני"ה בארץ ישראל ובחוץ לארץ, וכן אנשי המלחמה שהם מוסרים נפשם ל"ע שבכל יום נופלים קרבנות רח"ל ה' ישמרנו, והנה בזמן זה שמתעורר מה שהיה אז צריך שכל בני ישראל ערליכע אידען יתפללו ויבקשו, שיעזור השי"ת שכל בני ישראל יהיו ניצולין מכל מה שצריך ונשמרים מכל מה שצריך, ויימשך עלינו רחמים וחסדים וניצוח המלחמה, אי' שחנוכה מרמז על אור הגאולה יעזור השי"ת שיהיה נמשך עלינו אור הגאולה, גאולה שלימה בקרוב מתוך נחת וכל טוב.

עשולחן גבוה

דיבורים קדושים מרבוה"ק מבעלזא זי"ע

ב"ק מרן מהר"ש זי"ע

ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם כו' (מטא, א). במדרש (ב"ר פט, ד) וכל הבריות אינם חולמים [אתמהרה], אלא אינו דומה חלום של מלך להדיט, חלום של מלך של כל העולם הוא כו'. ושמעתי פירוש על זה, שלכאורה למה היה צריך שר המשקים להזכיר סרחונו ולומר 'פרעה קצף על עבדיו' ולומר שיקראו ליוסף, והרי לא אהב את יוסף, כמו שאמר (פס' יב) ושם אתנו נער עברי עבד כו', ופירש"י עבד - ולו, ראוי למלוך, אם כן למה הזכיר סרחונו, היה לו לילך ליוסף ולומר לו שכן חלם לו, והפתרון שיאמר לו יוסף יאמר למלך.

וזה מתרץ המדרש אינו דומה חלום של מלך להדיט, שאם היה שר המשקים אומר ליוסף שכן חלם לו יפתור לו כמו להדיט, וחלום של מלך אינו דומה להדיט, על כן לא היה לזה הרשע שום עצה אחרת והיה מוכרח להזכיר את יוסף לפרעה.

ב"ק מרן מהר"ד זי"ע

ואל שדי יתן לכם רחמים (מג, ד). שמעתי מאדמו"ר ה"ק וצללה"ה פירוש המדרש (ב"ר צא, א) ואל שדי יתן לכם רחמים, אמר להם הרי הכסף הרי הדורון והרי בנימין צריכין אתם למילתא אחרת, אמרין ליה צלותך אנן בעיין, אמר להון אם צלותי אתון בעיין ואל שדי יתן לכם רחמים. דאברהם ויצחק תיקנו תפילתם בא"י במקום השכינה, אבל להתפלל בחו"ל שלא במקום הקדושה לא מצאנו עוד תפלה חוץ מאצל יעקב, ובני יעקב הלכו עתה למצרים והוצרכו לצלותא דגלותא, לזה אמרו 'צלותך אנן בעיין' היינו צלותא דגלותא, וע"ז אמר להם יעקב אבינו אם צלותי אתון בעיין וצלותא דגלותא, ואל שדי יתן לכם רחמים.

ומבואר בתוס' מס' ראש השנה (י"ז ע"ב) החילוק שבין רחמים לחנון, מדת 'רחמים' [הוא] עוד שלא בעת הצרה, כי מרחם הקב"ה בטרם תבוא הצרה, ו'חנון' הוא בעת שבאה הצרה, כמ"ש (ישעיה ל, יט) חנון יחנך לקול זעקה, לזה אמר להם יעקב לשון 'רחמים' שלא תבא הגלות, אבל יוסף שהיה במצרים וכבר היה בגלותא אמר (פס' כט) אלקים 'חנן' בני, אמר בלשון חנון, ע"כ ודפח"ח.

ב"ק מרן מהר"א זי"ע

ויאמר לאשר על ביתו הבא את האנשים הביתה וטבוח טבח והכן (מג, טו). ברש"י, וטבוח טבח והכן כמו ולטבוח טבח ולהכין, ואין טבוח לשון צווי שהיה לו לומר וטבח, עכ"ל. ודבריו צ"ב, מה בא לומר כאן, וי"ל, דצריך להבין כיצד אכלו בני יעקב אצל יוסף, הרי גוי שחט ושחיטתו נבילה אף אם אחרים עומדים ע"ג ודואין (י"ד סי' ב' סעיף א), אלא הדטעם שגוי פסול לשחיטה הוא משום שכתוב (דברים כו, ז) זבחתי ואכלתי, אותו שהוא בתורת זביחה אכול מזבחו (עי' ראש פ"ק דחולין סי' א), א"כ אחר מתן תורה שנצטוו על השחיטה שייך הפסול של אינו בתורת זביחה, כלומר שלא נצטוו על השחיטה, אבל לפני מתן תורה אף שהאבות קיימו את כל התורה כולה, הרי זה היה רק בתור אינו מצווה ועושה, אם כן אף לדידהו לא היה אז בר זביחה ולא שייך פסול של אינו בתורת זביחה, רק ישנו חשש שמא יקלקל, ועל זה מהני גדול עומד על גביו כמו בחש"ו, ולכן כשבני יעקב עמדו וראו כיצד הגוי שוחט היה מותר להם לאכול משחיטתו.

וזה שאומר רש"י, שאין הפי' וטבח לשון צווי, דאו היה משמע דיוסף אמר לו ב' דברים, א' להביא את האנשים הביתה, ב' שתאמר להם שיטבחון, אלא הפי' ולטבוח טבח, שהבאת האנשים הוא בשביל הטביחה שיהיו עומדים ע"ג ויוכלו לאכול משחיטתו.

ב"ק מרן מהר"א זי"ע

ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיו את האלקים אני ירא (מב, יח). וי"ל בדרך רמז בדיק הלשון זאת עשו, דמאי לשון 'זאת'.

רק, והנה מצינו ביונים כשרצו להתגבר נגד התורה הק' ח"ו כמש"כ להשכיחם תורתך, גזרו לבטל שבת, חודש, מילה. והוא מפני שג' דברים הללו מרמזים על קדושת יוסף הצדיק, דשבת היא בחינת קדושה זו, כמש"כ ביוסף (להלן מג, טו) טבוח טבח והכן, ודרשו חז"ל (ב"ר צב, ד) אין והכן אלא שבת. וחודש מרמז גם כן על קדושה זו, דמצינו (ר"ה י ע"ב) בראש השנה יצא יוסף מבית האסורים, והיה ראש חודש. ומילה מצינו גם כן שמרמזת על קדושה זו, שהראה להם שהוא מהול (רש"י להלן מה, ד). והיינו, יען דקדושה זו מפתח היא על שמירת כל התורה (זה"ק ח"א קע"ו ע"ב), ורשעים אלו שרצו לבטל את ישראל מכל התורה ח"ו, גזרו במכוון על ג' מצוות אלו שהן נגד קדושת יוסף הצדיק, ועל ידי זה יוכלו לבטלם מכל התורה ח"ו. וישראל עמדו על נפשם לשמור ג' מצוות אלו, ועל ידי זה שמרו כל התורה.

והנה ידוע שמצרים היה ערות הארץ, ויוסף הצדיק שהתגבר על יצרו וקידש עצמו בקדושה זו עשה הכנה שיהיה להם קיום בגלות, ולולא זאת לא היה להם ח"ו תקומה במקום גמור כזה (זה"ק ח"א קצ"ו ע"א). וידוע (עי' לקוטי תורה, כי תצא) דגלות מצרים כולל כל הגלויות וגאולת מצרים כולל כל הגאולות. וזה, ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי, רומז לג' מצוות אלו שהם מרמזים נגד קדושת יוסף הצדיק, ועל ידי זה יזכו לחיים וליראת שמים כנ"ל, וע"י זה ישמרו כל התורה, וזהו, זאת עשו.

עשולחן עליונים

פנינים יקרים על פרשת השבוע

ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם וגו' ופירש באור החיים שכל משך הב' שנים חלם בכל לילה זה החלום רק ששכחו עיי"ש. ולכאורה קשה למה הוצרך דבר זה שיחלום כל הנ"ל, ויתבאר על פי מעשה מהבעש"ט שנסע עם מו"ה מענדיל המגיד מבאר ז"ל ויצמא הרב רבי מענדיל למים ואמר לו הבעש"ט ז"ל יהיה לך בטחון אמיתי בהשי"ת וזמין לך מים, וכן עשה ונודמן להם ערל ושאל להם אם פגעו בסוסים שנאבדו ממנו שלשה ימים, שהוא מבקש אותם זה ג' ימים, ושאלו לו אם יש עמו מים ונתן לשתות לרבי מענדיל, ושאל המגיד רבי מענדיל לרבו הבעש"ט כיון שהערל הנ"ל לא נסע רק למעני לרוות צמאוני למה נוסע זה שלשה ימים, והשיב לו שהשי"ת הזמין אותו מקודם שאם יהיה לך בטחון אמיתי בהשי"ת ימלא מחסורך מיד, הרי שגדול כח הבטחון שהשי"ת הזמין למלא משאלות אדם קודם שיהיה לו הבטחון על זה האופן אם יהיה לו בטחון, וכן כאן גבי יוסף שתחלה בטח על שר המשקים ונענש על שהיה לו בטחון בהשי"ת לכך הזמין השי"ת החלום לפרעה בכל לילה משך ב' שנים שיהיה מוכן לגאולת יוסף מיד כשהיה לו בטחון בהשי"ת.

אמרי פינחס

ופרעה חולם והנה עומד על היאור וכו' וידבר פרעה אל יוסף בחלומי הנני עומד על שפת נהר. איתא במדרש הה"ד עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע, וקשה דבאמת צריכין להבין מה ראה פרעה פתאום להמליך את יוסף על ארצו באיזו אות ומופת ידע פרעה כי דובר אמת הוא והפתרון יתאמת, אלא כי פרעה שינה לפני יוסף לשון החלום, ואמר הנני עומד על שפת היאור אף על פי שלא חלם רק עומד על היאור, למען ינסנו אם רוח אלקים בו אך יוסף ידע תיכף ברוח קדשו שחלם לו לפרעה על היאור ולא על שפת היאור, ע"כ תיכף אמר לפרעה כי שינה הלשון מאשר חלם לו במלת שפת, ועל ידי זה ידע פרעה כי רוח אלקים בו ואין נבון וחכם כמוהו, והיה לו זה לאות ולמופת כי הפתרון בטח יתאמת, וע"כ אמר הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו, וזהו כוונת המדרש שהביא מקודם שינוי הכתובים על היאור וכו' על שפת היאור, והסמך לזה הכתוב עדות ביהוסף כי מזה השינוי היה לו לפרעה עדות ביהוסף, כי אין נבון וחכם כמוהו ושמו על ארץ מצרים למלך, ומפרש הכתוב מה הוא העדות אשר היה לו לפרעה, שפת לא ידעתי אשמע, פירוש כי אשמע ממנו אלו הדבורים, 'שפת' לא ידעתי, ע"כ זה היה לו לפרעה לראיה ברורה כי יוסף הוא איש אלקים קדוש והמליכו על ארצו.

מרגניתא דר"מ

ויהי בבקר וכו' וישלח ויקרא את וכו' ויספר פרעה להם וכו' הנה תיבת פרעה מיותר כי מפרעה היה הסיפור עד הנה כמו שלא זכר שמו אצל וישלח ויקרא גם תיבת להם מיותר, והנראה עפ"י מה שאמרו רז"ל ואין פותר אותם לפרעה כי פותרין היה אבל לא נכנס הפתרון באוזניו (ב"ר פפ"ט ו) וצריך לדעת מהיכן שפט שלא פתרו על נכון, והוא כי פתרו פתרונות כאלו הנוגעים לפרעה לבדו כמו שקבלו רז"ל שבע בנות אתה מוליד, וחלומות המלכים הם חלומות כוללים עיירות ומדינות ופעמים לכל העולם, ואם כן חלומותיו הם בודאי חלומות כוללים על כן אמר ויספר פרעה להם את וכו' ר"ל שסיפר להם היות שהוא פרעה גדול המדריגה בודאי חלומו נוגע גם אליהם, כי הוא בודאי חלום כולל וזהו ואין פותר אותם לפרעה, שלא היה מי שיפתור אותו בענין כזה שהוא ראוי לפרעה דהיינו על דרך הכולל, והבן, ובוה יצדק גם כן אמרו ואין פותר אותם לפרעה, אותו מיבעיא ליה כמו שהתחיל בלשון יחיד את חלומי, אך לפי הנ"ל יצדק הכוונה ואין פותר רצ"ל שלא היה פותר כזה - אותם לפרעה - רצ"ל שיפתרו בענין כזה שיהיו נכללין גם הם עם חלום פרעה שיהיה הפתרון שייך אליהם.

אגרא דכלה

את שני בני תמיית אם לא אביאנו אליך. ברש"י איתא לא קבל יעקב דבריו אמר בכור שוטה הוא זה, הוא אמר בני תמיית וכי בניו הם ולא בני, וי"ל דראובן כוון במה שאמר שני בני תמיית הנו שיטול מהם חלק בכורה, דמצינו שדרשו חז"ל ב"ב ק"ח ע"ב על יהושע וכלב חיו מן האנשים, היינו שנטלו חלקם בארץ, ופירשו חיו על הירושה, הכי נמי תמיית שיטול מהם חלק בכורה ויחסר מהם חלק ירושת בכור, שבניו יחשבו כב' שבטים, אבל האמת שיעקב כבר לקח ממנו חלק בכורה במעשה בלחה, והנה בב"ב ככו ע"ב קרי ליה לבכור שאינו נוטל פי שנים בכור שוטה ע"ש, ובוה יש לפרש דממ"נ לא קבל יעקב דבריו דאם כוונת ראובן שיטול ממנו חלק בכורה הא כבר בכור שוטה הוא שלא יטול ירושת חלק בכורה, ואם כוונתו באמת להמית בניו ממש וכי בניו הם ולא בני.

חתם סופר

ויקרא פרעה שם יוסף צפנת פענח וגו' ויצא יוסף על ארץ מצרים. רמז אעפ"י שפרעה שינה שמו צפנת פענח מ"מ הוא לא שינה ויצא יוסף על ארץ מצרים בשם יוסף, ולא בשם שנתן לו פרעה ונ"ל גם בכתובה ושטר קידושין כתב עיקר שמו יוסף ופורתא צפנת פענח, והיינו דפרש"י בפ' ויחי אשר נתן לי אלקים בזה שיהיה לו שטר כתובה פירוש שלא שינה שמו.

חתם סופר

לאסוקי שנעתתא

פניני הלכה ועיון על העמודים הנלמדים

הרב אשר ליברמאן שליט"א • ירושלים

מלכות שאול, מלכי ישראל ומלכות החשמונאים, לצד הייעוד "לא יסור שבט מיהודה" (ג)

תוכן דברי הרמב"ן

בנוגע למלכות שנטלו החשמונאים

במאמרינו זה ניחד דברינו על נקודה הרביעית שבדברי הרמב"ן (פרשת ויחי) בענין מלכות החשמונאים.

ותוכן דבריו (אשר הובאו מלאם במאמר א'): כי החשמונאים הצדיקים, היו חסידי עליון, ואמלמי הם נשתכחו תורה ומצוות מישאל, ואעפ"כ נענשו לבסוף ונכרת מלכותם לגמרי, כיון שהיה במלכותם ב' עבירות, א' משום 'לא יסור שבט מיהודה' שהסירו המלכות לגמרי משבט יהודה, ב' שלמדנו בירושלמי הוריות פ"ג ה"ב שיש איסור מיוחד על הכהנים מלהתמנות למלכים ולמדו הירושלמי מן הפסוק "לא יהיה לכהנים הלויים".

האם היה תוקף מלכות למלכי החשמונאים

והנה, מתוך דברי הרמב"ם (מלכים פ"א ה"ח) שהובא במאמרינו הקודם נראה שלא היה תוקף מלכות כלל למלכי החשמונאים, שהרי כתב שם הרמב"ם:

נביא שהעמיד מלך משאר שבטי ישראל והיה אותו המלך הולך בדרך התורה והמצוה ונלחם מלחמות ה' הרי זה מלך וכל מצוות המלכות נוהגות בו, אע"פ שעיקר המלכות לדוד.

ומבואר אפוא מדברי הרמב"ם כי תוקף המלכות של מלך ישראל הוא רק כאשר נתמנה ע"פ נביא, ומלכות החשמונאים שלא עמדה ע"פ נביא לא נחשבה כלל כמלכות לפי השקפת התורה, ולא נהג בה דיני מלכות (לענין חיוב שתאה אימתו עליה, ושהמורד בו ייחשב מורד במלכות וכן שיכתוב לעצמו ס"ת, ועוד).

ומעתה עלינו לחזור ולתמוה (כפי שכבר הזכירו עיקרי הדברים במאמר א') על דברי הרמב"ם פ"ג מהל' חנוכה ה"א שפירט בין התועלות שהיו לעם ישראל על ידי נס חנוכה, "שהעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני", והלא לפי שיטת הרמב"ם גופא לא היה כל תוקף למלכות החשמונאים ע"פ השקפת התורה, ומה תועלת יש בזה. (ועי' בקונטרס חסדי אבות מהמול' ספר יבין שמועה להגרי"י מקוטנא שנדפס בסוה"ס ס"ו ז, ובספר חמדת ישראל לבעל הכלי חמדה קונטרס נר מצוה).

ובפשטות צ"ל דעיקר התועלת מכך היתה שהנהגת השלטון בא"י היה ע"י יהודים יראי ה' לעומת התקופה הקודמת לה ששלטו היונים והצרו לישראל מאד בכל התחומים בגשמיות וברוחניות, ואמנם לא היה כל תוקף למלכות זה ע"פ התורה.

ואמנם אפילו לכשנאמר דלשיטת הרמב"ם לא היתה כל תוקף הלכתי למלכות החשמונאים, עדיין יש להוכיח מדבריו הנ"ל שלא היה איסור בדבר, כי אילו היה איסור בדבר לא היה הרמב"ם

והעתיק דבריו החתם סופר בתשובה או"ח סי' יב) שמפורש בדבריו שמלכות החשמונאים היה לה דין מלכות גמורה, עד שנכרתו בית חשמונאי וחספו עבדיהם (הורדוס ואילך) את המלכות, ועי"ש שחידש שמשם ואילך היה לנשיאי בית דוד דין מלך.

יישוב ענין מלכות החשמונאים ע"פ משנת הבני יששכר

וע"פ פנימיות הענינים מבואר בסה"ק בני יששכר (מאמר ג' אות ד ואילך) כי הנה זמנה של חידוש מלכות בית דוד היא כאשר תיפול מלכות אדום לגמרי, והוא בזמן ביאת משיח צדקנו, והיונים רצו לכפור בדבר זה.

והנה אמרו חז"ל בגמרא (מגילה ד) שמלכי בית דוד נמשחים בקרן וזה מורה על המשכת המלכות ומלכי ישראל נמשחין בפק להורות שאין מלכותם נמשכת.

וע"כ אמרו היונים ליהודים, "כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל", והוא רומז על מלכות בית דוד שנמשחו מלכיהם בקרן, והיינו רצו שיכפרו בביאת המשיח, ובוזו לא יהיה להם חלק באלוקי ישראל (שהכופר בביאת המשיח נחשב מו שאין לו חלק באלוקי ישראל עי"ש מקורו), ולכך עשה הקב"ה הנס ב'פך' שמן שהוא רומז על מלכי ישראל שנמשחו בפק, והיינו שהחזיר להם השי"ת מלכות לשעתה (שהוא הנרמז בפק) ושיהיה זאת סימן להחזרת המלכות בשלימות על ידם עם ביאת משיח צדקנו וחידוש מלכות בית דוד.

ומסיק הבני"י בביאור הטעם שלקחו החשמונאים מלכות לעצמם:

"ותתבונן טעם על מה סמכו את עצמם החשמונאים ליקח מלוכה לעצמם כיון שהמלוכה שייכת לבית דוד וגם חכמי הדור על מה סמכו את עצמם להמליכם, והוא, על שמצאו פ"ך שמורה על מלוכה לשעתה, בגימ' ימל"ך והוספת נס נ"ר על פ"ך יהיה קר"ן הנה נרמז על מלוכה עולמית שתהיה לבית דוד שנמשח בקר"ן בגימ' ימל"ך לעל"ם וע"ד".

סיכום הדברים

עלה בידינו:

כלפי תוקף מלכות החשמונאים:

לשיטת הרמב"ם לא היה תוקף מלכות למלכי החשמונאים כיון שלא נתמנו ע"פ נביא.

לשיטת הר"ן לא היה תוקף מלכות למלכי החשמונאים מצד היותם נתונים למרותם של מלכי מדי פרס ויוון, ולא היו נחשבים אלא כפקידים שלהם,

לשיטת הרמ"ע מפאנו עד להורדוס היה למלכי בית חשמונאי תוקף מלכות לכל דיניה, ורק מהורדוס ואילך עבר דין מלכות לנשיאי בית יהודה.

כלפי איסור לא יסור שבט מיהודה:

לשיטת הרמב"ן עברו החשמונאים על צוואת יעקב אבינו "לא יסור שבט מיהודה".

לשיטת הר"ן לא נחשב כלל 'לא יסור' כאיסור, שא"ז ציווי אלא נבואה.

ברמב"ם מבואר שלא היה איסור במלכות החשמונאים מדכילו בכלל נס דחנוכה.

לפי הבני"י נסתב מן השמים ע"י נס הפך שיטלו החשמונאים מלכות לשעה להורות שעוד תשוב בשלימותה מלכות בית דוד בביאת משיח צדקנו.

עצודי דגורסתא

פניני אגדה ודרוש על סדר העמודים הנלמדים

הרב אליהו שמוטץ שליט"א • בית שמש

רמזי חנוכה בפרשת מקץ

הנה ישנם בספרים כמה וכמה רמזים וטעמים על כך שמי חנוכה יוצאים בקביעות בפרשת 'מקץ', וכמו שכתב בספה"ק 'מאיר עיני חכמים' (שער טו פ"א): שענין הפרשיות וישב מקץ ויגש המדברים מענין ירידת יוסף למצרים, ואחר כך גדולת יוסף שנעשה מלך, מרמזים בענין על כוונות דחנוכה תמניא יומין, שתמיד חל חנוכה בפרשיות הללו. על כן אמרנו ללקט נפזרים כמלקט שבלים בענין זה, והיא בזה המשכה מיומי דחנוכה לישבת נאך חנוכה'.

בפסוק הראשון דבפרשת מקץ

ועתה אמת אנכי כי שמעתי נוטריקון בפסוק 'ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאור', ועתה ראיתי בספר רבינו אפרים ז"ל על התורה כתב יד בשינוי לטובה, וראיתי לכתבו פה: וכאשר יוחנן השמיד יונים מבית קדשנו, ציונו שנדליק נרות תמניא יומי מחנוכה, יניחנה מצד ימין מהיוצא, ובתלמוד פירשו רבותינו עליהם השלום חייב להדליק משחשיכה, ואחר העברת נושאי התרמודאי עברה מצות דליקתן, עלינו להדליק הכל יחד אנשים ונשים ראויים.

מדבר קדמות (מערכת אות ח)

בתיבת 'שנתים' ובתיבות 'טבח והכין'

ברוב השנים חנוכה חל בפרשת מקץ, וסימנך: 'מקץ שנתיים' נוטריקון שמאל נר תדליק ימין מזוהה. ואני יום טוב הכותב, קבלתי סימן אחר בפרשת ויהי מקץ 'טבח וטבח והכין' (בראשית מג טז) החי"ת מטבח' והתיבה מן 'והכין' הם אותיות 'חנוכה', וסמך לסעודות שעושים בחנוכה. ואותיות 'טבח וטבח' בגימטריא מ"ד כמו הנרות. ע"כ.

שלטי הגבורים

הביאור לכך שנרמז בפסוק

'ויהי מקץ שנתיים'

איתא בהגהת מרדכי סימן על נר חנוכה בתיבת 'שנתים' אותיות שמאל נר תדליק ימין מזוהה. ובוודאי אם קדמונים נתנו סימן לתת רמז בפסוק זה, בודאי יש לו שייכות לחנוכה. ונראה לי דהנה הה"ק מו"ה לוי יצחק האבדק"ק ברדיטשוב זצלה"ה אמר כי בודאי אי אפשר להתקיים הפסקים והפתקין כפי שנכתב בראש השנה ויום הכיפורים, אמנם מתמתקין מעט מעט עד גמריא בחנוכה ופורים.

ולזה בא הרמז בפסוק הנ"ל 'ויהי מקץ', ויהי' לישא דצערא, באם תרצה שיהיה גמר וסוף וקץ להצער והדינין, אזי 'שנתים' שמאל נר תדליק ימין מזוהה, ועל ידי הנרות הללו תמתיק את הדינים להיותם 'ימים' דהיינו רחמים פשוטים על ישראל, ופרעה חלם' פרעה הוא לשון התגלותן 'חלם' אותיות 'חמל', שהתגלות אלקותו יחמול עליכם, וישפיע לכם שפע טוב בבני חיי ומזוני, בביטול כל גזירות קשות ורעות, ויגזור עלינו גזירות טובות ישועות ונחמות, אמן כן יהי רצון.

דעת משה (לחנוכה)

בתיבת 'חמש'

וחמש את ארץ מצרים והיה האוכל לפקדון. 'חמש' ראשי תיבות חודש מילה שבת, זכות שלש אלה שהיה בידם במצרים, היה שמור להם לפדיון להגאל בזכותם, בסוד אומרו 'חמשים' עלו בני ישראל, שבזכות שלש אלה שסימנם 'חמש' עלו בני ישראל כאמור.

עוללות אפרים (אות רפו)

בחנוכה רמזו חז"ל בנוסח בימי מתתיהו 'מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך', חמש פעמים מלת 'יד', להורות כי גם בחנוכה נעשה יחוד גדול וקדוש, וצריך להיות חמש פעמים 'יד' הכלי לקבל השפעות היחוד כנ"ל. ולכן פרשת מקץ שכתוב חמש ידות עם חנוכה מזדמני אהודי.

עבודת ישראל (פר' מקץ)

במשאת בנימין שהיה 'חמש ידות'

'ותרב משאת בנימין ממשאת כולם חמש ידות' (בראשית מג לד). הנה ידוע שישאל עם קדושו מכונים בשם 'מין', כידוע שכל השפעת שפע טוב אשר נשפע לעמו ישראל הוא על ידי בחינת 'מין', והשפעת שאר האומות הוא על ידי בחינת שמאל. והנה בנס דחנוכה שגברה יד ישראל על האומות, הוא על ידי שגברה יד ימין על יד שמאל.

וזהו 'ותרב משאת בנימין', שהוא מרומז על נס דחנוכה, כלומר 'בן ימין', שאנו נקראים בנים למקום, בבחינת 'מין'. 'משאת כולם', היינו משאר האומות. 'חמש ידות', פירוש בחמש נסים שגברה בחינת יד ימין, היינו: מסרת גבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך, באלו חמש גברה יד ימין.

קדושת לוי (לחנוכה)

במה שאמר יוסף לבנימין 'אלהים יחנך בני'

כי ידוע כי האבות התפללו בימיהם על העתיד להיות עד ביאת משיח במהרה בימינו, לכן כתיב באברהם 'וירדוף עד דן', שם תשש כחו והתפלל על הדבר. כן רמז אברהם אבינו עליו השלום על חנוכה, באומרו (בראשית כב ה) 'שבו לכם פה עם החמור ואני הנער נלכה עד כה', הוא כ"ה בכסליו, שהתפלל שינצחו את היוונים בימי מתתיהו.

וכמו כן יוסף הצדיק חרד על הדבר, ורמז בדברו עם בנימין 'אלהים יחנך בני' (שם מג כט) 'חנך' לשון חנוכה, שיעשה השם נסים ונפלאות בחנוכה. ובכל שנה ושנה יש מפלת הרשעים של אומות העולם שונאי הדת, עד שיפלו ויתבטלו לגמרי ויבא משיח צדקינו במהרה בימינו.

מאור עינים (פר' מקץ)

בשמו של 'מנשה' מרומז הגאולה העתידה

הנה תבין, ימי החנוכה אשר שילם השם יתברך לחדש כסלו, עבור שנשלם בו המשכן ולא חנכוהו, שילם לו הקדוש ברוך הוא בימי החשמונאים, והנה ימי חנוכה הן המה חינוך והרגל לגאולה האחרונה, שיאיר אור הגנוז בשלימות כמו בששת ימי בראשית, בבית המקדש שיבנה במהרה בימינו, ויהיה חינוכו במרחשון חודש השייך למנשה וכמו שכתבנו לעיל.

הנה בימי חנוכה מסיימן וקורין 'ביום השמיני נשיא לבני מנשה', וקורין עד 'בהעלותך את הנרות' וכו', היינו מה שיאיר הקדוש ברוך הוא בבית המקדש השלישי, שיהיה חינוכו בחדש המגיע למנשה, על כן קוראין את היום כל בית ישראל זאת חנוכה, זאת הוא החינוך המקווה לישראל, היינו החינוך שיהיה בחדש המקווה למנשה אשר לזה קרא יוסף את שמו 'מנשה', כי המקדש הזה שיהיה חינוכו בחדשו, הוא כעין 'נשמה' לבתים הקודמים, ויהיה רוחני מן השמים, ויהיה קיים לעד, וזהו שאמר יוסף 'ואת כל בית אבי' כנ"ל. ומעתה תבין גם כן למה נקבעו הימים ימי חנוכה דוקא בסדר מקץ, הבן.

בני יששכר (מאמרי חודש כסלו - טבת מאמר יב)

הנה היונים רצו לבטל הג' מצות הנ"ל, בכדי שתבטל ח"ו מהם השראת השכינה. על כן אמרו כתבו לכם על קרן השוה, דהיינו יוסף 'כבור שורו הדר לוי' (דברים לג ט), שהוא היה המתחיל במצוה לקיים ג' מצות הללו לקבוע השראת השכינה.

וממילא רווחא לן שמעתתא, לבעבור זה, מה נכבד הדבר קביעות ימי חנוכה בסדר מקץ דייקא, דמבואר בה השתדלות יוסף להשראת השכינה על ידי ג' מצות חודש שבת מילה ראשי תיבות 'חמש'.

בני יששכר (מאמרי חודש כסלו - טבת מאמר יג)

בתיבות 'שברו לנו מעט אוכל'

מדליקין נר חנוכה בשמאל, בסוד 'ובשמאלה עושר וכבוד' (משלי ג טז), על כן 'שמאל' נוטריקון 'שברו לנו מעט אוכל'.

עטרת ישועה (פר' מקץ אות ד)

במספר התיבות שבפרשת מקץ

טעם למה קביעות ימי חנוכה הם תמיד בסדר מקץ. אמר כבוד מוחותני הרב הקדוש המקובל מהרצ"ה מזיטשוב זצוק"ל, המסורה מנאה בכל סדר מפרשיות התורה כמה פסוקים יש בה, ובסדר מקץ נמנו גם התיבות, והם אלפיים כ"ה. והוא להיות קביעות חנוכה בפרשה זו, ומתחילין מיום כ"ה לחודש, ומדליקין שמונה ימים, והנה ב' אלפים הוא ח' פעמים 'נר'. לזה רמזה המסורה למנות גם התיבות, אשר מנין מספרן רומזין לחנוכה, עד כאן דבריו ושפתותיו דובבות. 'ויהי מקץ' בגימטריא 'פ'א ח' נר'.

בני יששכר (מאמרי חודש כסלו - טבת מאמר יג)

במשאת בנימין שהיה 'חמש ידות'

כתיב בבוא אחי יוסף עם בנימין למצרים 'ישבו הבכור בכבודו וגו', שאז היה יכול לעשות עמהם יחוד גדול וקדוש, והשפיע עליהם שפע קדושה, וקיבל כל אחד לפי ערכו. וישא משאת מאת פניו ותרב משאת בנימין חמש ידות', והוא בסוד חמש פעמים 'יד' שעולה שבעים, שהוא הכלי לקבלת שפע היחוד. ואגב אורחא נאמר טעם הגון, מה שברוב השנים וכמעט כולם מתכוונים ואתרמי אהודי פרשת מקץ בשבת חנוכה. כי גם

אליבא דהלכתא

בירור הלכה בעניני דיומא

הרב יהודה בראנסדאפער שליט"א • לונדון

נר המערבי ממנה מדליקין

הנה בגמ' דמס' שבת (כ"ב) סוג' דחנוכה שנינו: מחוץ לפרוכת העדת יערך, וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו, אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל, מאי עדות, אמר רב זו נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותי וממנה היה מדליק ובה היה מסיים.

וברש"י ובה היה מסיים: הטבת הנרות שדלק כל היום, ואינו מטיבו עד הערב, ומשנה זו בתורת כהנים שנויה, וסבירא ליה דמזרח ומערב מונחין, והכי תניא לעיל מיניה: להעלות נר תמיד, שתהא נר מערבי תמיד, שממנו יהא מתחיל ובו יהא מסיים, ומדלא כתיב להעלות נרות, שמע מינה: הוקבע נר אחד להתחיל בו בכל יום, וזהו נר מערבי השני של מזרח, והכי תנן (תמיד ל'): נכנס ומצא נרות מזרחים דולקות, מדשן המזרחי ומניח את המערבי דולק, שממנו מדליק את המנורה בין הערבים, מצאו שכבה, כגון משמת שמעון הצדיק, מדליקו ממזבח העולה,

והכי אמרינן במנחות, (נח) דכתיב בנר מערבי לפני ה', מכלל דכולהו לאו לפני ה' כו', ובה היה מסיים ההטבה, לפי שהשאר היה מטיב שחרית, וזו מטיב בין הערבים, ואוחז הישנה בידו, או מניחה בכלי עד שנותן שמן ופתילה, ומדליקה ומדליק ממנה את השאר, והא דאמרינן בסדר יומא (ג): הטבת חמישה נרות קודם להטבת שני נרות, משמע: כולהו הוה מטיב שחרית, ויליף לה מקראי, היינו בשלא היה הנס מתקיים והיה מוצאו שכבה, דלא סמך קרא אניסא, וכל זמן שהיו ישראל חביבין, היה דולק כל היום, והיינו עדותה, ע"כ ד' רש"י.

ובריש טרף בקלפי (יומא לט) תני: כל ארבעים שנה ששימש שמעון הצדיק היה נר מערבי דולק, מכאן ואילך פעמים דולק פעמים כבה והיה צריך ליתן בה שמן בשחרית שתהא דולקת עד הערב, להדליק בה השאר, ובטעמא דמילתא דאם מצא שכבה נר המערבי מדליקה בבוקר שיהא דולק כל היום, פי' תוס' במנחות (פ"ה ד"ה ממנה): ושמא הא דתקון הכי היינו טעמא שלא לשנות מכות שהיה בשעה שהנס קיים בימי שמעון הצדיק, ע"כ.

האיך התירו איסור הבערה משום תקנת חכמים

ובס' פינת יקרת (ח"ב ס"י כ"ט, וכן בקו' חותמו של כהן, שה"ל ש"ב הרב דוד הכהן ברפ"נ ברמנד ש"י) מביא מכ"ק מרן מהרי"ד ז"ע שהקשה, דאם הדלקת הנר המערבי ביום אינו אלא תקנת חכמים שלא לשנות מזמן שמעון הצדיק, האיך אפשר להדליק הנר המערבי בשבת בבוקר אם מצא שכבה, ואין לומר דבשבת לא הדליקו שוב הנר המערבי, דהרי אמרינן בירושלמי (ה"ה פ"א הלכה ח) "זה סדר תמיד לעבודת בית אלקינו בין בחול ובין בשבת", ומבואר דאין חילוק בעבודה בין בחול לבין בשבת, והרי כל ענין ההדלקה אינו אלא תקנה ומדוע ידחה שבת.

ותי' מרן מהרי"ד ז"ע ברוח קדשו, דאפילו באותן זמנים שלא היה הנר המערבי דולק בדרך נס, שהיה נכבה בבוקר עם כל הנרות, מכל מקום בשבת לא היה נכבה מעולם, דאיתא במדרש (בראשית רבה פ"א) עה"פ ויברך אלקים את יום השביעי, אמר רבי אלעזר ברכו בנה, שבשב"ק נכנס ברכה בנה, ובי' ה"י המעשה, פ"א הדלקתי את הנר בלילי שבת ובאתי ומצאתי במוצאי שבת דולק ולא חסר כלום, וא"כ אם בנר שבת סתם נכנס הברכה, א"כ בביהמ"ק היתה בודאי תמיד שורה הברכה בנר בשבת, כי שם צוה ד' את הברכה, ואפי' באותן הזמנים שהנר המערבי לא היה דולק כל מעת לעת, ולא הוצרכו מעולם להדליקו בשבת, עכ"ק.

וכמפורסם מה שסיפר ראש הישיבה הג"ר שלוי בראנדר ז"ל, שהציע הדברים לפני הג' רי"ז אב"ד בריסק ז"ל ששיבח מאוד תירוצו של מרן ז"ל עוד יותר מהקו' ונענה דאמנם נכון הוא ובודאי כן ה'.

ה' בה צורך גבוה

ונציע עוד תירוצו של ראה"י הרש"ב ז"ל אקושיא זו ונאריך קצת בדבריו כפי הנשמע מפיו, והוא לו נדפסה בקונט' תורה אור (ש"ל ע"י ישיבה דחסידי בעלזא כסלו תש"ח), ובס' פינת יקרת (ח"א), ובקו' חותמו של כהן הנ"ל, וכ"כ: לולא דמסתפינא ה' נראה לומר בישוב קו' מרן זצלה"ה, דהנה הא דהדליקו נר מערבי בבוקר עשו בזה נמי צורך גבוה, דממנו היו מדליקין המנורה בין הערבים, ולש"י רש"י ותוס' במנחות היתה ההדלקה בין הערביים באופן שהדליקו מקודם את שאר הנרות מהנר שהדליקו בבקר ואח"כ הדליקו את נר המערבי, ולש"י רש"י בשבת (כ"ב) הדליקו קודם את נר המערבי שהוציאו הפתילה הישנה מנר המערבי וממנה הדליקו מקודם את הנר המערבי ואח"כ את שאר הנרות, אבל בכל אופן הדליקו בערב את המנורה מהנר שהדליקו בבוקר.

קו' השאג"א

והנה ביומא (מ"ג) בכל יום מקריב פרס בשחרית ופרס בין הערבים, והקשה בגבורות ארי' להשאג"א שם (מ"ד), כיון דמן התורה סגי בהקטרת כזית קטרת כמבואר בזבחים (ק"ט), א"כ האיך מותר להקטיר בשבת פרס, הא כל מה שמבעיר בשבת מן הקטרת יותר מכוזית הו"ל מבעיר שלא לצורך גבוה.

וכן קשה נמי במשנה פ"ב דתמיד, דבשבת היו מסדרין מערכה שני' של קטרת שיהי' באומד ח' סאין גחלים, דהיינו ה' סאין לצורך מחתה של קטרת וג' סאין לצורך הקטרת בזיכין, והיאך מותר להרבות כ"כ בהבערה, והרי בקטרת ביוה"כ הוה מלא חפניו דהוא שיעור נפיש טובא מפרס ואפי"ה סגי ל' בג' קבין גחלים, וכ"ש בקטרת דכל יום דמן התורה סגי בכזית.

ועוד, היאך התירו בשבת לחתות גחלים בשל סאה לר"י, או בשל ד' קבין לת"ק, ולערות לתוך כלי קטנה ולפזר קב או קביים לאיבוד ובשביל זה צריך להבעיר עצים רבים, כדתנן במתנ' דיומא (פ"ה מ"ד): בכל יום חותה בשל ד' קבין ומערה בתוך של שלשת קבין, והיום [ביוה"כ] חותה בשל שלשת קבין ובה היה מכניס, ר' יוסי אומר בכל יום חותה בשל סאה ומערה בתוך של שלשת קבין והיום חותה בשל שלשת קבין ובה היה מכניס,

והרי במתנ' דמנחות (ס"ג) שנינו: רבי ישמעאל אומר עומר היה בא בשבת משלש סאין ובחול מחמש, ופירש"י: רבי ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת כו' - אם חל ששה עשר להיות בשבת היה עומר בא עשרון משלשה סאין, שהיו קוצרין שלשה סאין שעורים ומניפין אותן בנפה עד שמניפין אותן עד עשרון מובחר. ובחול - אם חל ששה עשר בחול קוצרין חמשה סאין ומניפין מכל סאה מעט אותו סלת דק היוצא ראשון שהוא מובחר ומוציאין מן ה' סאין עשרון כדכתיב (שמות ט"ו) והעומר עשירית האיפה הוא.

ומפ' בגמ': אמר רבא קסבר ר' ישמעאל עשרון מובחר בלא טירחא אתי מחמש, בטירחא אתי משלש, בחול מיייתין מחמש, דהכי שביחא מילתא, בשבת מוטב שירבה במלאכה אחת בהרקדה ואל ירבה במלאכות הרבה, ופירש"י: בטירחא - שינפו פעמים הרבה. בחול מיייתין מחמש דהכי שביחא מילתא - כך משובח הבר דהוי עשרון מובחר טפי שאין מציא מכל סאה אלא מעט אותו סלת דק היוצא ראשון. מוטב שירבה במלאכה אחת - מוטב שיחלל פעמים הרבה שבת במלאכה אחת, כגון שירקד הג' סאין פעמים הרבה. ואל ירבה במלאכות הרבה - שיקצור ויזרה ויברור ויטחן וירקד שתי סאין יותר.

והק' עוד בגבו"א שם: דכשנוטל הגחלים במחתה ומערה אותה למחתה קטנה, יש בה משום כבוי כשמערה מכלי אל כלי, וכן קשי' נמי הא דהוסיפו בשבת ג' סאין לצורך הקטרת הבזיכין והרי אפשר להקטיר הבזיכין במערכה גדולה, וכן בשבת (דף ק"ו) דס"ל לר"י בנו של ריב"ב דבער"פ שחל בשבת מפשיט את הפסח רק עד החוזה, ואפי' רבנן דפליגי התם וס"ל דמפשיט כולו, לא שרי, אלא בדשקיל לה בברזי ופירש"י (שם) דהיינו בחתיכות דקות, מפשיט וחותר, דאין דרך הפשטה בכך, ולא מלאכה הוא אלא שבות. דליכא אלא שבות, ומטעם שלא יהא קדשי שמים מוטלין כנבילה. אבל היכי דאפשר בפחות לכ"ע לא מטרחינן.

דבר שהוא צורך גבוה ניתן לדחות

והעלה שם השאג"א בגבו"א, דכל דבר שהוא צורך גבוה שניתן שבת לדחות אצלו ואין לו שיעור למעלה, אף שיש לו שיעור למטה, כל כמה דבעי מוסיף ומרבה, וניתנה שבת לדחות אצלו, ולכן מותר

משולחן גבוה
המשך מעמוד א'

לתשובה ונתקרב להשי"ת ע"י הצדיקים החשמונאים, וזהו הפי' ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, שהשי"ת השפיע עליהם מדת הרחמים, ועי"ז רבת את ריבם לשון רבים ב' אופני המלחמה שהיה להם, ומסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מועטים וזה קאי על היוונים שהיו גבורים ורבים, ונפלו בידי החשמונאים שהיו מועטים וחלשים מהם, וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עסקי תורתך זה קאי על המתיוונים שהרשעו, ונתעוררו וחזרו בתשובה ביד הצדיקים הטהורים שעסקו בתורה, דבכח התורה עוררו עליהם רחמים והשפיעו עליהם לחזור בתשובה, וזהו המשך ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך, גדול שנתגדל שמו ית' אצל אוה"ע שראו איך שמעטים נצחו את היוונים הרבים, וקדוש שנתקדש שמו ית' אצל בני" שנתעוררו בתשובה ונתקדש בזה שם שמים.

וזהו ג"כ הכוונה ואל-שד-י יתן לכם רחמים, שיעקב אע"ה עשה הכנה לבני" לכל הדורות כשיהיו בגלות שיתעוררו רחמים על בני", ושלח לכם את אחיכם אהרן, שמישהו מאחיכם שטעה ונעשה אחר [פרעמדן] וחלילה נתרחק מדרך התורה שמכח התעוררות הרחמים יוכלו לעוררו ולהחזירו בתשובה שכל זהו הוא מכח הכנתו ותפלתו של יעקב אע"ה.

ס"ג שב"ק פר' מקץ כ"ח כסלו נר ד' דחונכה תשע"ב

ר"ה, ורחום הוא על כל צרה שלא תבוא, והיינו לפני הצרה דבשעת הצרה הוא מדת חנון, ועוד ילה"ב מה שדקדקו המפרשים דהתינוח גבורים ביד חלשים ורבים ביד מועטים הרי זה מראה על גדול הנס, אבל טמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עסקי תורתך, איזה נס יש בזה, ועוד מה הכוונה ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך, דע"י הנס נתגדל כבוד השי"ת בעולם, אבל מהו וקדוש.

והנה דודי ז"ל פי' ואתה ברחמיך הרבים, עפ"י מ"ד דנס חנוכה הוא הכנה על הגאולה העתידה ולכן שפיר שייך כאן מדת רחום דהוא על כל צרה שלא תבוא, כשיהיה הגאולה בקרוב, דע"ז נתעוררה אז מדת הרחמים בנס חנוכה.

וי"ל בעוד אופן עפ"מ דאי' בגמ' ברכות (י) [שלמדו עתה יחד בסדר הלימוד שהונהג] דר' מאיר הוי ליה ליה בני בריוני דקא מצערי ליה טובא ובקש רחמים עליהם שימותו, אמרה לו ברורי' דביתוהו בעי רחמי עלייהו דליהדרי בתשובה, ובקש עליהם רחמים וחזרו בתשובה.

והנה חנוכה היה להם המלחמה בב' אופנים, מלחמה עם היוונים, ומלחמה עם המתיוונים, וכיון שגברו חשמונאי ובניו במלחמתם נגד היוונים ועזרו להם השי"ת ונצחום, היה מעוררים רחמי שמים על אחיהם בני ישראל המתיוונים שיחזרו בתשובה, ומכח התעוררות הרחמים נתעוררו

להם אם צלתי אתון בעיני וא-ל-שד-י יתן לכם רחמים לפני האי"ש.

ויש להבין מהו ענין התפלה שהוצרכה להם כאן, ואמר כ"ק דודי (מ"ן מהר"א) ז"ל בשם כ"ק זקני (מ"ן מהר"ד) ז"ל ע"פ מה שידוע שהאבות הק' זכו לקדושת ביהמ"ק, אברהם זכה לקדושת ביהמ"ק במקומה וכן יצחק אבל אצל יעקב אבינו מצינו שזכה לקדושת ביהמ"ק שלא במקומה, והרמז בזה שעשה יעקב אע"ה הכנה לבני" לכל הדורות שגם בזמן הגלות כשלא יהיה ביהמ"ק קיים יוכלו לזכות למעין קדושת ביהמ"ק, והנה כאן שירדו השבטים לגלות מצרים, הוצרכו לתפלתו של יעקב אע"ה, היינו זכות ההכנה שעשה יעקב אע"ה שגם בזמן הגלות יוכלו להחזיק עצמם בקדושה ולזכות למעין קדושת ביהמ"ק, ע"כ תוכן דב"ק בקיצור.

וי"ל פ' בעוד אופן ולהבין ג"כ מש"כ ושלח לכם את אחיכם אחר מהו אחיכם אחר, וברשי' מפרש הכוונה הוא על יוסף, והענין הוא בהקדם מה שאנו אומרים בועל הניסים וכו' ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם רבת את ריבם וכו' מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מועטים, וטמאים ביד טהורים ורשעים ביד צדיקים וזדים ביד עסקי תורתך, ולך עשית שם גדול וקדוש בעולמך וכו', וצלה"ב מהו ברחמיך הרבים בעת צרתם דהרי אי' בתוס' ישנים במס'

אליבא דהלכתא
המשך מעמוד ז'

נר איש וביתו, נמצא כבר קיים המצוה, שייך אח"כ אכחושי מצוה או ביזוי מצוה שכבר נעשית מצותו, אכן מנורה כל זמן שלא הדליק כולו, כל השבעה נרות, אין התחלת מצוה כלל, א"כ האין שייך אכחושי שעדיין לא נעשית מצותו כלל.

והוא מסיים בדברים מחודשים: ואדרבה, הדכת"ה ישום עינו, ויתרץ זה, אכתוב עליו הגאון, כי שמעתי כי כבודו למד בפ"ב אצל החת"ס, ואני בעז"ה תרצתי על נכון, והנני שולח לו סגור בקוואהרטע (במעטפה) התירוץ, אך קודם שבוע שלימה מהשגת מכתב זה לא יפתחוהו בחדר"ה, ואחרי כן יפתחוהו, ויראה תירוץ נכון. ע"כ.

בפתק המצורף כתב הרה"ק רנ"ח תירוץ לקושייתו הנ"ל: התירוץ הוא דמבואר במנחות שם, ת"ר וכו' באה באה מקשה, אינה באה זהב אינה באה מקשה. ומבואר שם דשבעה קני המנורה מעכבין ז"ז מ"ט דכתיב מקשה וכתוב הוי'. לעכב משמע, ע"ש. ומבואר בגמ' דר"ה (כ"ד) אף של עץ לא יעשה כדרך חשמונאים, נמצא הקושיא היא ממנורה של החשמונאים. דנעשה של עץ ואין דין מקשה, ע"כ.

איסור בזה, וכיון דראו דיש בזה תקנה זכר לנס שפיר תקנו להדליק אף בשבת, ועכ"פ לא גרע זה מהך דמנחות (ט"ו) דהתירו לקצור העומר בשבת בג' אנשים משום פרסומי מילתא וה"נ יש בזה פרסומי ניסא, עכ"ד ודפ"ח.

אין מדליקין מנר לנר

ומענין לענין נציין לדבר נאה. הנה בגמ' דשבת (כב) מקשה על מ"ד דאין מדליקין מנר לנר, דכיון דקביעי נרות לא סגי דלא משקיל ואדלוקי וכו', והיינו דבדואי לקח קונסא ובה הי' מדליק מנר המערבי, וכתב הרה"ק רבי נפתלי חיים הורוויץ מדויקוב זצ"ל (הצדיק הפלאי בן האמרי נועם שברח לארה"ק) במכתבו שנדפס בקו' כרם שלמה (שנה י' ק' ב' ע' ט) שנשלח לחו"ל לא' בשם רא"מ דעלאמאן, ח"ל: בגמ' שבת (כ"ב) מקשה, עדות לישראל זהו נר מערבי לא סגי דלא משקיל ואדלוקי ע"ש, ומקשינן על מ"ד אין מדליקין מנר לנר. ונפלאתי חומרא עצומה, הלא מבואר במנחות דף כ"ח משנה ערוכה, שבעה נרותיה מעכבין זו את זו שכולם מצוה אחת ע"ש, נמצא מהו התחלת הקושיא כלל, בשלמא חנוכה מצותו

להוסיף בקטורת כמה שירצה ונחשב הכל צורך גבוה, וה"ה הבערה לצורך גחלים של קטורת מוסיף ומרבה כמה שירצה ואין לו שיעור למעלה והכל דוחה שבת, וה"נ בגחלים לצורך בזיכין כיון דצריכין אש להקטרתן יכולים להרבות בהבערה אף יותר מן ההכרח, משא"כ בעומר דיש לו שיעור למעלה, דאין להוסיף על עשרון, משו"ה כל דיחוי שבת לצורכו אינו דוחה אלא לפי מדת שיעור אחרון.

וכן הא דבשבת אינו מפשיט את הפסח אלא עד החזה, דכיון דכל עצמו של הפשט אינו מצד חשיבות עצמו רק בשביל הוצאת אימוריו להקטירה, א"כ כיון דבהפשט עד החזה כבר יש בו די הוצאת אימוריו תו אין לדחות שבת, דא"א שיעלה לגבוה איזה דבר מחילול שבת של הפשט שמן החזה ואילך את"ל.

ואמנם יותר נראה בקרן אורה מנחות (ט"ז), דהא דס"ל לר"י דבשבת הי' העומר בא מג' סאין, וכן הא דס"ל לר"י בנו של ריב"ב דבשבת הי' מפשיט את הפסח עד החזה, הוא רק דרבנן, דמלאכות שהותרו, לגמרי הותרו, אף שיכולים למעט במלאכה ובגברי. ומוכיח זה מהא דקאמר שם בגמ' דהיכא דאיכא משום פרסומי מילתא ס"ל לר"י דקוצרין העומר בשבת בג' אנשים, עיי"ש.

וה"נ מסיק ראה"י ז"ל: י"ל לענין הדלקת נר מערבי בבקר, כיון שיעשו מזה צורך גבוה שידליקו ממנו המנורה בערב, אף שלא הי' מן ההכרח כי הי' די במה שידליקו בערב מאש המזבח, מ"מ לא גרע ממה שהוסיפו בהבערה לצורך הקטרת בזיכין אף שהיו יכולין להקטיר הבזיכים על המערכה הגדולה, ואין בזה שום איסור משום מרבה במלאכה, וה"נ אין שום

נדבת
הר"ר ישראל דוד ווייס הי"ו
בארא פארק
לרגל שמחת
הולדת הבת תחי'
יה"ד שיזכה לגדלה לתורה
ולחופה ולמעש"ט ולרוות
ממנה ומכל יוצ"ח רוב תענוג
ונחת דקדושה מתוך בריות
גופא ונהורא מעליא

נדבת
הרה"ח ר' שלום צבי דים הי"ו
ירושלים
לרגל היכנס בנו הבה"ח מרדכי אלימלך הי"ו
לעול התורה והמצוות
ולחגל הולדת הנכד
היניק נפתלי יוסף נ"י בן בנו ר' יצחק אייזיק הי"ו
יה"ד שיעלה מעלה מעלה על במתי התורה היראה והחסידות
וירוהו מהם ומכל יו"ח תענוג ונחת דקדושה